

CREDITUL MOBILIAR (1) – de Mihai Eminescu

Fotografie de arhiva. Mihai Eminescu de Nestor Heck – 1884. Basarabia-Bucovina.Info

Proiectându-se înființarea unei bănci în companie numită Credit Mobiliar avem în România spectacolul comic de-a vedea foile invocând când naționalitatea, când patria, când libertatea, pentru a recomanda publicului întreprinderea aceasta.

Între fondatorii acestei bănci întâmpinăm în adevăr o sumă de nume cunoscute, începând cu inevitabilul prinț Dumitru Ghica și sfârșind cu onor. redactor al „Românului” pe care ne-am obicinuit a-l vedea participând la toate afacerile de-o lucrativitate oarecare.

Publicul văzând pe de o parte o companie de nume atât de cunoscute, pe de alta zgomotul produs prin ziare, înclină a crede că e vorba de-un institut de aceeași utilitate ca Banca Națională sau Creditul Funciar bunăoară, pe când în realitate bancheri străini, cu alaiul de nume românești menite a-i populariza, vor să neguțeze pe picior mare la bursa viitoare din București înființând ceea ce se numește o Haute banque par compagnie.

Așadar, ca să punem odată capăt acestei inclarități și vârtejului de speranțe, vom spune că există două soiuri de operații de bancă: operații de comerț și operații de speculă.

Operațiile de comerț pe cari le face orice bancher din piață și Banca Națională asemenea sunt: primirea în depozit de capitale de la particulari și plasarea lor în titluri clasate c-un venit sigur; virimente, adică trecerea unei sume de la creditul unui client la creditul altui client; scontare de bilete la ordin și de polițe; încasarea sau plata polițelor din locuri depărtate; arbitrajul, adică cumpărătura polițelor de pe piețele unde au cursul mic, pentru a plăti cu ele datoriile pieței proprii; conturi curente, adică înregistrarea tuturor fondurilor primite de la un negustor precum și a cheltuielilor făcute în numele lui ș.a.

Pentru oricine e evident că bancherul comercial e un om de

încredere ce trebuie să-și fi cunoscând clienții și clienții pe el, și că afacerile sunt în cea mai mare parte pe deplin sigure.

Banca Națională în fine, cu tot numele specios, nu e decât o bancă comercială care unește cu operațiile ordinare pe acea de emisiune a unor bilete plătibile a vista și la purtător. Ea nu dă credit decât la puține case, pe polițe cu mai multe semnături de-o incontestabilă solvabilitate și trase asupra unor afaceri deja consumate.

La Creditul Fonciar baza creditului acordat e un imobil ipotecat, garantat prin solidaritatea tuturor proprietarilor; la bancă baza creditului acordat e averea existentă a negustorului, plus afacerea consumată deja, de ex. o vânzare de grâu, plus indosarea mai multor semnături solvabile. Valoarea intrinsecă, reală a titlurilor e cunoscută, venitul lor e sigur – titlurile se numesc clasate; prețul lor, afară de neînsemnate oscilațiuni, se regulează prin venitul ce ele produc. Atât institutele de credit ipotecar cât și cele de credit comercial au deci o bază materială cu desăvârșire solidă.

La un credit mobilier lucrul nu este astfel; cel puțin n-a fost nicăiri după cât vedem din istoria creditului mobilier din Franța, din Scoția și din alte părți.

Vom încerca să dăm o schiță istorică a celui dendâi institut de soiul acesta, stabilit în Franța prin decretul de la 18 noiembrie 1852 cu numele de Société Générale du Crédit Mobilier, fondată c-un capital de 60 milioane și având la nevoie facultatea de-a emite obligațiuni de 600 milioane. Fondată de frații Pereire, nume ce-l aflăm și între fondatorii actualei societăți, ea a fost prototipul celorlalte, cărora impulsul agiotajului le-a dat naștere în Spania, Germania, Austria și Elveția. Iată, operațiile ce le făcea conform statutelor.

1) Subscripțiune și cumpărare de titluri ale statului – va să zică emisiune de titluri – precum și de acțiuni și obligațiuni ale diferitelor întreprinderi industriale sau de credit ale societăților anonime de căi ferate, canaluri, mine și alte lucrări publice cari (sau există) sau se vor fonda în viitor.

Să analizăm această operație. Statul scrie un împrumut. Creditul Mobiliar se 'nsărcinează să i-l plaseze. Institutul are destule mijloace ca să producă o mișcare artificială la bursă; pune douăzeci de agenți cari să caute a cumpăra titlul și numai patru cari să-l vândă. Capitalistul e răpit de acest vârtej artificial; el nu înțelege că aceeași bancă cumpără și vinde totodată. și, după ce titlurile sunt plasate c-un câștig mare, e cu totul indiferent pentru bancă dacă ele sunt bune sau rele, productive sau improductive.

Se aude că în munții Buzăului s-ar afla aur. Se formează o societate anonimă pe acțiuni pentru exploatarea minei și Creditul Mobiliar se 'nsărcinează să le plaseze. Creditul produce hausse la bursă, le vinde bine și acum rămâne ca acționarul cel din urmă să vadă dacă există sau nu aur la Buzău. Poate să nu fi existând deloc.

Să se țină bine minte. Creditul Mobiliar se ocupă nu cu întreprinderi cari există, ci cu cele ce se vor fonda de acum înainte, a căror productivitate e cu totul necunoscută și speculează pe speranța acestei productivități. dacă se 'ntîmplă însă să cumpere titluri a unor întreprinderi existente, preocupățiunea Creditului nu va fi deloc valoarea intrinsecă a titlurilor. Din contra, acțiuni industriale vechi, clasate, a căror valoare e cunoscută, nu dau loc la operații de bursă. Cu cât titlul e mai sigur cu atât speculația se depărtează de el, îl părăsește pentru acțiunile unei întreprinderi nouă, pe nesiguranța valorii cărora se câștigă mai mult. Creditul Mobiliar urmează deci regula pe care o urmează orice om ce are bani disponibili și vrea să opereze cu ei par comptant. Alege o hârtie discreditată, pentru ca mai târziu, când se suie cursul, s-o vândă. Deci

Creditul Mobiliar poate cumpăra titluri rele, improductive, cu prețuri scăzute, să producă în mod artificial o hausse la bursă, să le desfacă pe prețuri urcate și să-și spele mâinile în apa nevinovăției ca Pilat din Pont.

Afară de asta creditul era îndreptățit de a mai face următoarele operații:

2) Emisiunea de obligațiuni proprii pentru o sumă egală cu cea plasată în subscripțiuni și cumpărări.

3) Vânzarea sau amanetarea tuturor efectelor, acțiunilor și obligațiunilor câștigate și schimbarea lor pe alte hârtii de valoare;

4) Propunerea, cesiunea și executarea de împrumuturi și întreprinderi de lucrări publice de tot soiul;

5) Împrumuturi Lombard pe amanet de acții sau obligațiuni, credit contocurent;

6) Primirea de depozite în contocurent ;

7) Incasso în contul societăților mai sus numite, plata cupoanelor lor de dobânzi și dividende și alte mandate;

8) Instituirea unei case de depuneri pentru toate titlurile acestor întreprinderi. Alte afaceri erau oprite, și anume banca nu putea face specule pe timp la bursa sau specula pe premii. Dar afaceri de report [î]i erau permise deși acestea constituie o speculă de bursă cari forma o însemnată parte a tranzacțiunilor creditului mobiliar. Așadar afacerile Creditului Mobiliar sunt operații de haute-finance și... de speculă de bursă a.

În anul întâi Creditul Mobiliar Francez n-a făcut decât afaceri pe cari le fac toate casele mari de bancă. În acel an a dat din asemenea afaceri un venit net de 7 582 722.

În anul al doilea a creat trei întreprinderi: Société des

Immeubles de la rue de Rivoli, Société Maritime, Société de Chemins de Fer Autrichiens. Beneficiile treceau peste zece milioane.

În anul al treilea societatea era în apogeul ei; întreprinderi varii i-au adus un beneficiu de 31 870 776 fr. Dar chiar în acel an dările de seamă ale societății începură a deveni obscure și mai puțin amănunțite.

La 1860 se declară o pagubă de 7 933 136 fr.; iar la 1867 fondatorii societății, cari o administraseră în mod dictatorial, se retraseră. În adunarea acționarilor de la 30 noiembrie 1867 succesorii lor mărturisiră că pagubele se ridicau la... 47 542 000 franci. Societatea a trebuit să lichideze.

Ce s-a găsit în bilanț?

Că societatea Creditului Mobiliar era creditoare Companiei Imobiliare pentru 80 de milioane și că aceasta din urmă, încărcată de maidane și case ce nu le putea nici vinde, nici închiria, nu era în stare a plăti nimic.

Totodată cată să recunoaștem, zice Courcelle-Seneuil în Traite des operations de banque, că răul ar fi fost și mai mare dacă s-ar fi emis pentru 600 milioane sau pentru un miliard două sute de milioane, obligațiuni de-ale societății, precum ne puteam teme câțiva ani (lucru pe care l-a refuzat guvernul) sau dacă societatea ar fi parvenit a pune în serviciul său o bancă de circulație. S-ar fi ajuns la o catastrofă cel puțin egală cu aceea a lui Law.

Iată dar ce este Creditul Mobiliar. O încercare de-a monopoliza toate întreprinderile din țară, împrumuturi, construcții, lucrări publice, fie ele oricât de hazardate. Odată titlurile desfăcute prin manipulații de bursă, treaba acționarilor dacă ele produc ceva sau nu.

Din parte-ne se 'nțelege că nu putem opri pe nimenea de a-și

întrebuința capitalul cum pofteste. Dar orice capital nu se poate întrebuința decât în anume moduri: sau în exploatare, servind a plăti pentru muncă, sau plasat în împrumuturi ipotecare, sau în negoț, ajutând schimbul de mărfuri, sau în fine... în speculă. Pentru milionari, pentru Rothschild și Pereire, specula e cea mai rentabilă pentru că ei o dominează; pentru capitalistul mic este de recomandat plasarea în titlurile unor întreprinderi nu viitoare, ci deja existente, al căror produs e știut, al căror venit e sigur.

Așadar liber e oricine de-a specula capitalul său; legile o permit. Dar sigur este că prin speculă averea tuturor nu câștigă nimic. Ea câștigă prin producție, prin negoț, nu prin joc de bursă.

Precum zece oameni muncesc împrejurul unei mese de joc de cărți ziua și noaptea, fără ca suta de galbeni ce-o au toți împreună să se'nmulțească sau să scază, ci trece numai din mâna celui naiv în mâna celui abil – o deplasare a aceleiași averi – așa e și aci. Milionarul abil care dominează bursa și mișcările ei, care, când vinde acții de Panama produce hausse iar când cumpără acții sigure ale Băncii Naționale, produce baisse, va încasa diferențele de la publicul întreg, ba va atrage din ce în ce mai multe capitaluri din provincie, detragându-le agriculturii, comerțului solid și întreprinderilor solide și aruncându-le în vârejul unor întreprinderi nouă, cu viitor necunoscut și c-o producțiune nulă poate.

Ceea ce-am dori însă e ca presa să nu facă dintr-un institut a cărui esență e specula, producerea de hausse și baisse la bursă, fără privire la valoarea intrinsecă a titlurilor speculate, un institut național menit a ridica comerțul, industria și agricultura.

Nu voim deloc să discredităm societatea. Nu-i cunoaștem încă statutele, nu știm ce anume operații va face. Poate chiar că ce[e]a ce este a se fonda la noi să fi având cu totul

caracterul unei bănci comerciale. Ceea ce constatăm însă este că societățile câte s-au format sub acest titlu pân' acum au fost societăți de acționari, al căror capital au fost în esență întrebuințat la specule de bursă asupra unor titluri neclasate încă, bazate pe întreprinderi viitoare, c-un produs incert; titluri al căror preț de bursă se regulează, nu prin venitul ce produc, ci pe speranța unui venit, sau și mai rău, pe speranța că ele se vor urca pân-la ultimo, indiferent dacă valoarea lor intrinsecă reprezintă ceva sau nu.

Facultatea pe care o bancă ca aceasta, haute banque, o are întru a urca un titlu, oricât de lipsit de valoare intrinsecă, până ce-l vinde, și a scădea un titlu oricât de solid, până ce-l cumpără; facultatea de-a urca cursurile tuturor efectelor ei de portofoliu când face bilanțul, pentru a împărți dividende fictive, luate din capitalul primitiv; în fine puterea de a detrage capitalul celor lesne crezători din întreprinderi productive și a-l abate la întreprinderi hazardate, toate acestea nu ne permit să ne felicităm tocmai mult de înființarea ei. Dar, pentru a nu prejudeca, mărturisim că din cele scrise pân' acum nu putem decât presupune statutele ei. dacă operațiile indicate în ele vor fi identice sau analoge cu cele din statutele Societății Generale de Credit Mobiliar din Franța, nu va mai fi îndoială că noua bancă e prematură pentru țara noastră și de un folos foarte discutabil chiar pentru țările acelea în cari practica și uzanțele creditului sunt mai cunoscute decât la noi.

MIHAI EMINESCU

OPERA POLITICA

1 ianuarie – 31 decembrie 1881

TIMPUL

EDIȚIE CRITICĂ ÎNTEMEIATĂ DE P E R P E S S I C I U S

EDIȚIE CRITICĂ ÎNGRIJITĂ DE MUZEUL LITERATURII ROMÂNE

Coordonator DIMITRIE VATAMANIUC

Editura Academiei RSR, 1985-1989

Vol XII

Mihai-Eminescu.Ro